

beneden aangekomen waren, maar dat kon ons niet de herinnering aan het genotene ontnemen.

Onzen laatsten middag besteedden we met nog eens van de bloemenweelde op het erf van de passanggrahan te genieten. De rozen bloeiden, dat het een lust was, gekweekte papavers in de fraaiste tinten, Anthirrhinums, resedas, heliotroop, korenbloemen, Gladiolussen, alles ondanks den regen zoo mooi, dat men zich in Holland wanen kon. Absoluut voldaan gingen we den volgenden dag weer huis toe al was het dan ook met diepen spijt in het hart over al het moois en genotvols, dat we nu onder den schoonst denkbaren hemel achter ons moesten laten. Een tocht naar Selå kan ik met een gerust hart aan ieder, die iets voor natuurschoon voelt, bijzonder aanbevelen.

Buitenzorg, November 1916

D. B.

EENIGE JAVAANSCH E BOKTORREN.

(Vervolg).

No. 6. op de gekleurde plaat behoorende bij aflevering 2 van dezen jaargang is *Agelasta-irrorata*. (PASC). Ook deze kever moet men in Ficusboomen zoeken. Op de plaat is hij 3 maal vergroot afgebeeld. Herhaaldelijk worden mij exemplaren gebracht afkomstig van de Wijnkoopsbaai. Hier te Soekaboemie en hooger vond ik ze nooit. Gemakkelijk is de kever niet te vinden; zit hij op boomschors, dan is hij zeer moeielijk van de omgeving te onderscheiden. *Agelasta* schijnt dit zeer goed te weten.

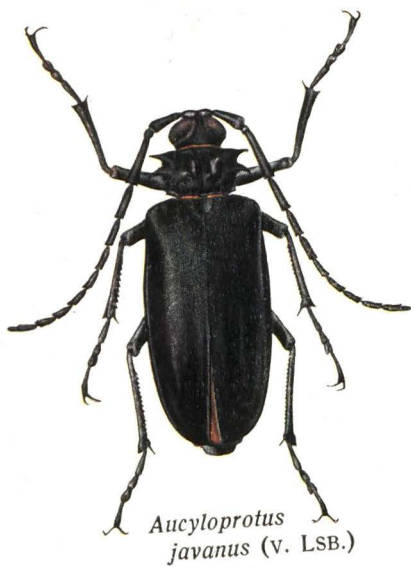
No. 7. *Nyctimene-spec*, waarschijnlijk synoniem met *Pothyne-spec.*, is de Ficus-takboorder 2 maal vergroot. Volgens DR. DAMMERMAN is het dier verre van zeldzaam, maar het schijnt toch, dat het slechts plaatselijk veel voorkomt. Op Sumatra komt *Nyctimene* ook voor.

No. 8. *Xylotrechus-Javanicus* moet men in koffietuinen zoeken. De larve leeft in het inwendige van koffie-stammen, maar schijnt in hoofdzaak tot Oost- en Midden-Java beperkt te zijn. Eens vond ik een exemplaar op een oude Javakoffieonderneming in de omstreken van Malang, toen ik het echter aan den Administrateur liet zien en vroeg of hij veel last van de larven had in zijn koffietuinen, vertelde hij, 't beest nooit gezien te hebben, zoodat de schade niet groot schijnt te zijn.

No. 9. is. o. a. te Buitenzorg nog al eens te vinden op planten, die tot de familie der *Cucurbitaceae* behooren. De larve schijnt in de stengels te leven. In den zaadtuin van 's Lands Plantentuin zijn ze geen zeldzaamheid. Het is een zeer klein kevertje van 3 à 4 mm. lengte, dat af en toe 's avonds wel eens de verlichte woning komt binnen-vliegen. Op de plaat is het 6 × vergroot afgebeeld.

No. 10. *Clytus annularis* is een minder gewenschte bezoeker van onze woningen. Zijn larve-stadium brengt hij door in bamboe. Zijn de „dakribben” van het huis van bamboe vervaardigd en vindt men herhaaldelijk deze kever, die zeer vlug is en gemakkelijk vliegt, dan kan men er vrij zeker van zijn, dat hij bezig is de bamboe te vernielen. In de natuur schijnt hij voor zijn eieren het liefst afstervende bamboe uit te kiezen, vooral uitgebloede stokken schijnen voor het eieren leggen in aanmerking te komen. In krachtig groeiende stokken vindt men zelden borende larven.

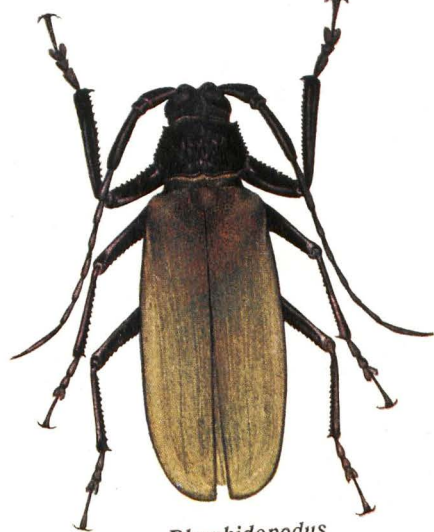
Plaat II fig 1 is *Ancyloprotus javanus*. Deze kever schijnt zijn eldorado te vinden in voor ontginning gevelde zware oerboschboomen. In streken van 4000 voet hoogte o. a.

*Aucyloprotus
javanus* (v. LSB.)

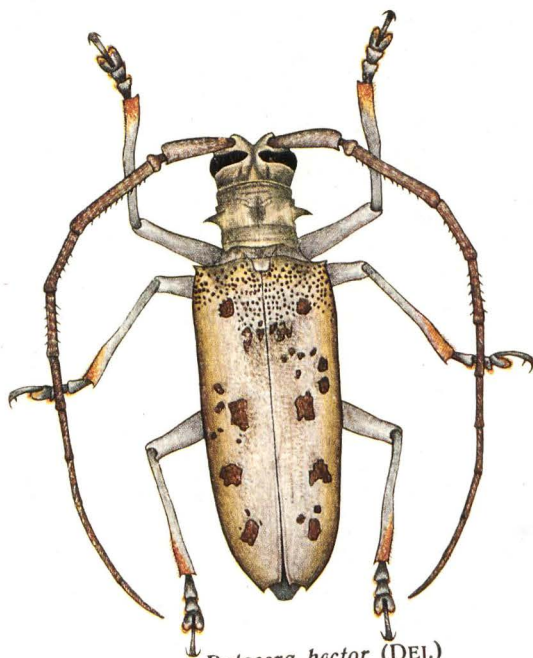
*Sphenura
novemguttata* (CAST.)
vergroot.

*Rhaphidopodus
suturalis* (SERV.)

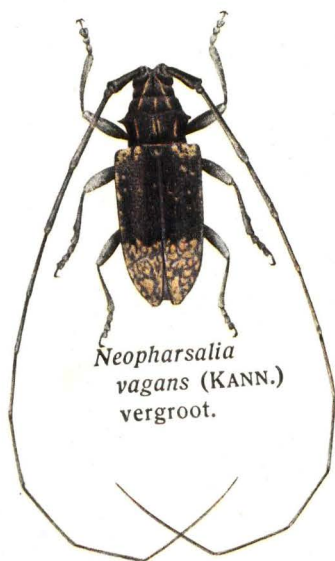
*Purpuricenus
malaccensis* (LACORD.)

Batocera hector (DEJ.)

*Eurycephalus
lundii* (FAB.)

*Neopharsalia
vagans* (KANN.)
vergroot.

*Epepeotus
meridianus*
(PASC.)

*Epepeotus
luscus* (FABR.)

*Pelargoderus
bipunctatus*
(DALM.)

op de theeonderneming Sperata bij Bandoeng is hij verre van zeldzaam en vindt men heel vaak—vooral op plaatsen, waar veel hout ligt—op de paden door regens bij elkaar gespoelde doode exemplaren; meestal in zeer beschadigden toestand. Het rottende hout schijnt een goede voedingsbodem voor de larven te zijn. Levende kevers kwamen op die onderneming na schudden nog al eens uit Albizzia boomen rollen. Hun verblijf in die boomen schijnt echter meer op een toeval te berusten.

Fig. 2. is *Sphenura-novemguttata*, een op de plaat tweemaal vergroot boktorretje, dat zich als larve voedt met het hout van Cacaoboomen. De meeste boorgangen zijn te vinden onder de bast. De verpopping heeft in het hout plaats. Eigenaardig is het verschil in grootte van deze kevers uit verschillende streken. Het op de plant overgenomen exemplaar is afkomstig uit de omstreken van Semarang. De in de omstreken van Soekaboemie voorkomende kevertjes zijn veel kleiner en minder frisch van kleur.

Fig. 3. is *Rhaphidopodus-suturatis* (SERV.). Het levende exemplaar, waarnaar de fig. gemaakt is, is afkomstig van Buitenzorg. Het schijnt een zeer zeldzame boktor te zijn, want nergens anders heb ik ooit deze kever machtig kunnen worden. De Heer OUWENS, conservator van het Zoologisch museum te Buitenzorg heeft mij bij het op naam brengen geholpen. Heer OUWENS bezit in zijn particuliere verzameling ook slechts een vertegenwoordiger van deze keversoort.

Fig. 4. *Purpuricenys malaccensis* is eveneens verre van algemeen. Een exemplaar werd eens gevangen in den Rozentuin van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.

Fig. 5. *Batocera-hector* DEJ. is wel een van de meest bekende boktorren van Java. Op de fig. is hij op ware grootte afgebeeld. Overal waar dadap is aangeplant is het een algemeene verschijning. Groote schade doet de reuzenlarve aan het hout, waarin ze haar geheele leven doorbrengt. Uit bijna alle oude dadapboomen ziet men—vooral op plaatsen in den stam, waar een tak ontspringt, of waar een tak afgezaagd werd—een vochtig boormeel te voorschijn komen, de larven zijn dan in het inwendige van den boom met hun vernielingswerk bezig. Vooral in den regentijd ziet men veel kevers verschijnen, doch ook in den drogen tijd zijn ze geen zeldzaamheid.

Fig. 6. *Eurycephalus lundii* (FAB) is weer een echte boschbewoner, die men zelden te zien krijgt.

Fig. 7. *Neopharsalia vagans*, 2 maal vergroot afgebeeld, leeft als larve in *Ficus elastica* takken. In de natuur geeft deze kever de voorkeur aan dood hout. DR. DAMMERMAN kweekte ze echter ook in versch *Ficus* hout.

Fig. 8. *Epepeotus meridianus*. (PACC) of *Monohammus lateralis* (GUER.) werd jaren geleden reeds door DR. ZIMMERMANN gekweekt uit larven, die in *Ficus elastica* takken gevonden waren. Het volwassen insect voedt zich het liefst met de jonge bladeren van dezen boom, bladsteel en hoofdnerf worden versmaad. Ziet men deze kevers op *Ficus*blad bezig en wil men ze pakken, dan houden ze zich dood en laten zich vallen. Jonge bast van *Ficus* is ook een geliefkoosd voedsel.

Fig. 9. *Epepeotus luscus* (FABR.) DR. KONINGSBERGER kweekte deze kever op uit larven, die zich bevonden in koffietakken afkomstig uit de Padangsche bovenlanden. Op Java schijnt de kever aan *Ficus elastica* de voorkeur te geven.

In zijn werk „De boorders in *Ficus elastica*” geeft DR. DAMMARMAN een overzicht van de groote vruchtbaarheid van deze twee *Epepeotus*-soorten en komt tot de conclusie, dat een wijfje, dat in September uit de pop kwam na ongeveer 1 jaar 6.200.000 nakomelingen kan hebben. In de natuur zal dit getal natuurlijk heel wat lager worden; want

vele larven bereiken nooit het keverstadium. In de jeugd eten larven, die te dicht bij elkaar moeten leven in een stuk *Ficus* hout elkaar op.

Behalve in *Ficus* zijn de larven ook te vinden in Nangka (*Artocarpus integrifolia* L.) *Castilloa elastica*, *Ficus hispida* L., Mangga en Cacao.

Fig. 10. *Pelargoderus bipanitatus*, op ware grootte afgebeeld, komt als larve voor borende in Cacao, doch is in sommige Ficustuinen ook lang geen zeldzaamheid. Eens werd hij opgekweekt uit larven, die in oude peperranken boorden. Volgens DR. DAMMERMAN komt de larve ook voor in Kanari (*Cannarium commune*).

G. J. O. JR.

RIMBOELEVEN IN SUMATRA.

5 Aug. Met frisschen moed gaan wij weer aan 't werk en om 12 uur is alles zo ver gereed, dat de barang onder dak gebracht kan worden en ik mijn eerste behoorlike maaltijd geniet. Wat een genot is ook 't eerste bad aan de beek na drie dagen hard sjouwen! Het bivak wordt geheel afgewerkt en de koelies naar huis gezonden. Dien nacht kan ik mij weer voor 't eerst in mijn eigen pondok van de doorgestane vermoeienissen en tegenspoeden door de slaap der rechtvaardigen herstellen.

In des Waldes tiefsten Schatten,
Vor des Späher's Blick versteckt,
Schläft der Räuber Rinaldini,
Bis ihn seine Rosa weckt.

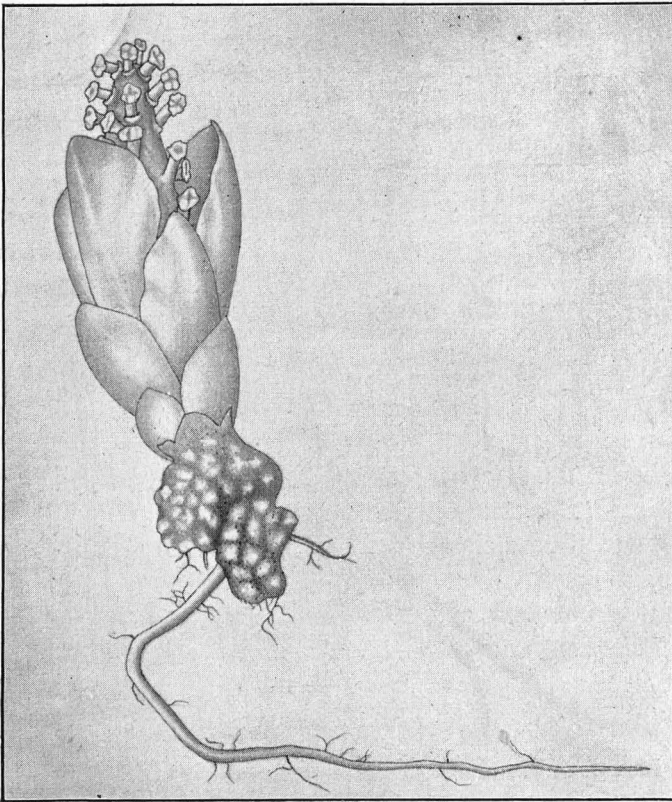

Fig. 9. *Balanophora elongata* Bl. mann. bloem.

6 Aug. Zo romanties gaat 't echter in ons bivak niet toe, en een Rosa zou men er te vergeefs zoeken. Doch ook zonder op zo aangename wijze gewekt te worden sta ik reeds bij het krieken van de dag op. De minimum-thermometer wijst 13° C en een dikke nevel geeft aan de omgeving bepaald een herfstachtig voorkomen.

Nu begint weer het oude bivakleven van de stereotype maaltijden, van de wandelingen in het bos om planten en insecten te zoeken, het nameten van de geschoten dieren en het konserveren en prepareren van de overige buit.

In het bos heb ik reeds een pad naar boven laten uitkappen, waarlangs de Dajakse jagers gaan schieten en ook een strikkenpad wordt door de Kërintjers aangelegd.